

YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISEN VALVONTASUUNNITELMA 2021–2025

Ympäristölautakunta 28.1.2021

Sisältö

1 Johdanto	1
2 Valvonnan oikeudellinen perusta	1
3 Toiminta-alue	2
4 Resurssit.....	3
4.1 Henkilöresurssit.....	3
4.2 Valvonnan maksullisuus.....	4
4.3 Valvontayhteistyö muiden viranomaisten kanssa.....	4
4.4 Tiedonhallintajärjestelmät.....	6
4.5 Henkilöstön koulutus	7
5 Valvontakohteet	7
5.1 Lupavelvolliset kohteet (YSL ja MAL).....	7
5.2 Ympäristönsuojelulain perusteella ilmoitusvelvolliset ja rekisteröitävät toiminnot.....	7
5.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta	8
5.4 Jätelain mukainen valvonta	10
5.5 Muun lainsäädännön mukainen valvonta	10
6 Valvonnan toteuttaminen	11
6.1 Tarkastusvelvollisuus	11
6.2 Määräaikaistarkastuksen sisältö.....	12
6.3 Suunnitelmallisen valvonnan kohdentaminen	13
6.4 Lyhytaikaisen toiminnan ja akuuttien tilanteiden tarkastukset	13
6.5 Muut valvontakeinot	14
6.5.1 Raporttien tarkastaminen.....	14
6.5.2 Suunnitelmien ja tarkkailuohjelmien hyväksyminen	14
6.5.3 Projektiluonteinen valvonta	14
6.5.4 Tarkastukset toimenpidepyynnöstä	15
6.5.5 Hallintopakkeihin, yksittäiset määräykset ja tutkintapyynnot.....	16
7 Tiedottaminen ja viestintä	16
8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	17

LIITTEET

Liite 1 Lainsäädäntö

Kirjoittaja: ympäristövalvontapäällikkö Silja Suominen

1 Johdanto

Kunnan ympäristönsuojelutehtävien ja siihen liittyvän lakisääteisen valvonnan tavoitteena on ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen, terveellisen ja viihtyisän sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoisen ympäristön turvaaminen, jätteiden synnyn ja haitallisten vaikutusten ehkäiseminen sekä luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen. Ympäristönsuojelu- ja maa-ainesviranomaisen valvontatyössä noudatetaan useimmiten ympäristönsuojelulain, jätelain, vesilain, maa-aineslain, luonnonsuojelulain ja hallintoprosessien lainsäädäntöä sekä hallintolain mukaista ns. hyvää hallintoa erityisesti asiakaspalvelussa.

Valvonnalla seurataan, että Hyvinkäällä toimitaan lainsäädännön, lupamääräysten, ympäristönsuojelumääräysten ja muiden päätösten mukaisesti. Tarkastuksilla välitetään tietoa toiminnan mahdollisista ympäristövaikutuksista, ympäristön pilaantumisherkkyydestä ja lainsäädännön muutoksista. Tämän valvontasuunnitelman tavoitteena on kehittää ja tehostaa Hyvinkään kaupungin ympäristöpalvelujen ympäristönsuojelun valvontatoimia niin, että valvonta voidaan kohdistaa elinkeinotoimintaan yhdenvertaisesti ja riskikohteisiin mahdollisimman tehokkaasti valvonnan voimavarat huomioon ottaen. Suunnitelma sisältää myös toimintaohjeita ympäristöpalvelun valvontatyöhön.

Tämä valvontasuunnitelma tukee Hyvinkään strategian ns. Pelikirjan 2017–2027 toteuttamista. Kestävä kehityksen edistämiseen liittyvät valvontatehtävät kohdennetaan kaupungin toiminnanohjausjärjestelmän kautta myös vuositavoitteiden mukaiseen suuntaan. Monet suunnitelmat ja ohjelmat ovat ohjanneet tämän valvontasuunnitelman sisältöä. Esimerkiksi Hyvinkään kaikille pohjavesialueille on laadittu pohjavesien suojelusuunnitelmat, joiden toteuttamista edistetään suunnitelmallisella valvonnalla. Valvontasuunnitelma perustuu riskinarviointiin, jossa toiminnan sijoittuminen tärkeälle pohjavesialueelle on merkittävä kriteeri.

Suunnitelmallisen valvonnan tavoitteena on kehittää, yhtenäistää ja tehostaa valvontatoimia sekä mahdollistaa valvonnan toteutumisen seurannan. Valvontasuunnitelma keskittyy ympäristölupavollisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröityjen laitosten, jätteen ammattimaisen keräyksen sekä maa-ainesalueiden valvonnan toteuttamisen perusteisiin ja suunnitelmallisuuteen. Suunnitelmassa on käsitelty myös muuta lainsäädännön edellyttämää valvontaa ja kuvattu ympäristönsuojelun valvonnan laajaa tehtäväkenttää työn kokonaiskuvan ymmärtämiseksi.

Valvontasuunnitelman lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava vuosittain valvontaohjelma säännöllisestä valvonnasta. Valvontaohjelmaan kootaan tiedot valvottavista kohteista ja tarkistetaan ympäristöriskin arvioinnin perusteella laitospohjaisen määräaikaistarkastuksen tarve ja käytävissä olevat resurssit. Valvontaohjelma laaditaan vuosittain lähtökohtana edellisen vuoden valvontaohjelman toteutumisen arviointi.

Edellinen ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma oli laadittu vuosille 2018–2020. Tämä valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2021–2025. Tavoitteena on, että jokainen lupakohde ja rekisteröity toiminta tarkastetaan vähintään kerran viidessä vuodessa.

Valvontasuunnitelma on laadittu sitovaksi suunnitelmaksi, jonka ympäristölautakunta hyväksyy. Tämä suunnitelma ja siihen perustuva valvontaohjelma mahdollistavat myös valvonnan toteutumisen järjestelmällisen seurannan, josta raportoidaan ympäristölautakunnalle vuosittain.

2 Valvonnan oikeudellinen perusta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on toimia yleisenä valvontaviranomaisena ja tehdä yleisen edun valvontaa ympäristölainsäädännön mukaisesti. (Laki kuntien ympäristönsuojeluhallinnosta 64/1986)

Ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen valvontasuunnitelma. Ympäristölupaa, ilmoitusta tai rekisteröintiä edellyt-

tävien toimintojen määräaikaistarkistuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta on laadittava myös tarkempi valvontaohjelma. Valvontasuunnitelman ja -ohjelman tavoitteena on tehostaa valvontaa ja pyrkiä mahdollisimman hyvään vaikuttavuuteen, kohdentamalla valvonta ympäristönsuojelun kannalta merkittävimpiin tehtäviin.

Ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (YSA 713/2014) 28 §:n mukaan valvontasuunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Suunnitelmassa kuvataan valvonnan järjestäminen ja riskinarvioinnin perusteet sekä valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö. Tarkastuskohteet ja tarkastustiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella.

Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja. Sen sijaan yksityiskohtainen valvontaohjelma ei ole julkinen, mutta toiminnanharjoittajalla on oikeus saada tietää kohteensa valvontaluokka ja perusteet sen määräytymiselle.

Jätelain (JL 646/2011) 124 §:n mukaan valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa:

- 1) harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä;
- 2) syntyy vaarallista jätettä;
- 3) harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä;
- 4) toimitaan jätteen välittäjänä;
- 5) toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava jätteen ammattimaisen keräyksen valvontaa varten suunnitelma. Valvontaviranomaisen on laadittava myös sellaisten 124 §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimintojen, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja, tarkastuksia ja muuta valvontaa varten suunnitelma. Suunnitelman tulee perustua arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista.

Jätelain mukaan suunnitelmat on tarkistettava vähintään kolmen vuoden välein. Hyvinkään ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaohjelma tarkistetaan kerran vuodessa, jolloin myös jätelain mukaisen valvonnan tarve arvioidaan uudelleen.

Maa-ainelain (MAL 555/1981) ja vesilain (VL 587/2011) mukaisen valvonnan suunnittelu ei ole lakisääteistä, mutta tehokkaan valvonnan varmistamiseksi valvontasuunnitelmaan on koottu koko ympäristöviranomaisen valvontakenttä. Maa-ainelaisissa ja valtioneuvoston asetuksessa maa-ainesten ottamisesta (926/2005) säädetään maa-ainesten valvontaviranomaisen oikeuksista ja velvollisuuksista valvonnassa. Vesilaisissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina toimivat Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (valtion valvontaviranomainen) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen yhdessä. Myös vesihuolto-, maastoliikenne-, vesiliikenne- ja osa ulkoilulain valvontatehtävät kuuluvat ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Hyvinkään kaupungin hallintosäännössä (37 §) on ympäristölautakunnalle annettu useita muita tehtäviä, joihin kuuluu lain noudattamisen valvontaa ja lupakäsittelyä.

Liitteessä 1 on lueteltu ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatyöhön liittyvää lainsäädäntöä.

3 Toiminta-alue

Hyvinkään pinta-ala on 336 km² ja asukasluku n. 47 000. Hyvinkään elinkeinotoiminta painottuu palveluyrityksiin ja sen teollisuus on pääasiassa pientä tai keskisuurta. Yritystoimipaikkoja on noin 2 800, josta teollisuusyritysten osuus on kuusi prosenttia. Teollisuuslaitokset ovat sijoittuneet pääasiassa asemankaavassa osoitetuille teollisuusalueille. Ympäristölupia on myönnetty pohjavesialueelle vain alle kymmenelle yritykselle, mitä voidaan pitää hyvänä suuntana. Toisaalta yritystoiminnan riski voi olla merkittäväkin, koska Hyvinkään taajama ja sen teollisuusalueiden lukuisat yritykset sijaitsevat pääosin pohjavesialueella. Yritykset harjoittavat pääosin pientä teollisuusyritys-

toimintaa, joka ei ole millään tavalla ilmoitusvelvollinen toiminnastaan ja jää helposti ympäristövalvonnan ulkopuolelle. Toisin kuin isoilla yrityksillä pienillä yrityksillä ei ole aina tietoa, aikaa tai resursseja panostaa ympäristön kannalta parhaaseen mahdolliseen tekniikkaan ja käytäntöihin. Tällä hetkellä yhtäkään maa-ainesten ottamisaluetta ei sijaitse tärkeällä pohjavesialueella.

Hyvinkään järvet ja joet kuuluvat Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueeseen. Vesistöjen lähellä ei sijaitse teollista toimintaa eikä isoja karjatiloja, eikä muita riskitoimintoja lukuun ottamatta jäteveden puhdistamoa, joka laskee käsittelyt vedet Vantaanjokeen.

4 Resurssit

4.1 Henkilöresurssit

Ympäristöpalveluilla on valvontatyöhön käytettävissä ympäristövalvontapäällikkö ja kaksi ympäristötarkastajaa. Suunnitelmalliseen valvontaan ei voida käyttää koko kolmea henkilötyövuotta, vaan noin 20 % kokonaistyöajasta on käytettävissä varsinaiseen valvontaohjelman mukaiseen laitosvalvontaan ja maa-ainesvalvontaan. Työajasta noin 30 % menee lupavalmisteluun, ilmoitusten käsittelyyn yms. Resurssien suunnittelussa on otettava huomioon, että hakemusten käsittelyyn kuuluu eri tekniikan alojen ja ympäristövaikutuksiltaan laajojen ja monitahoisten ympäristö- ja maa-aineslupahakemusten päätösvalmistelu, lupaprosessien toteuttaminen ja tukeminen mahdolliseen tuomioistuinkäsittelyyn asti.

Tehtäviin kuuluu myös antaa ja valmistella lausuntoja toisten viranomaisten vastuulla oleviin lupa-käsittelyihin, hoitaa toimialansa yleistä valvontaa mm. asukkaiden toimenpidepyyntöjen perusteella ja antaa asiakkaille neuvoja sekä huolehtia ympäristönsuojelun tiedottamisesta omalta osaltaan. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät ovat vuosi vuodelta lisääntyneet. Niukat resurssit ja laaja lainsäädännön osaamistarve vaativat henkilökunnan erikoistumista, mutta tarvittaessa myös joustavuutta.

Toiminnan kehittämiseen varataan myös aikaa. Esimerkiksi vuonna 2020 tehtiin pohjaveden suoje-lusuunnitelma ja käynnistettiin valvontatyön kehittämis- ja priorisointiprojekti. Toimintaa kehitetään ja seurataan erilaisten tunnuslukujen avulla. Valvonnan tulee olla entistä suunnitelmallisempaa ja riskinarvioinnin perusteella kohdennettua. Valvontaohjelma tehdään vuosittain. Valvontaohjelman toteuttamista varten laaditaan vastuunjakotaulukot valvontatiimin sisäiseen käyttöön. Riittävät resurssit suunnitellaan ainakin määräaikaistarkastuksin valvottavien laitosten, toimintojen ja maa-ainesten ottamisalueiden valvontakäynteihin ja tarkkailuraporttien seurantaan.

Vuosina 2019 - 2020 vakituisen henkilökunnan lisäksi käytössä oli määräaikainen virkasuhteessa oleva tarkastaja, jolloin panostettiin erityisesti roskaantumisen valvontaan ja voitiin toteuttaa auto-korjaamojen valvontaprojektit. Valvontatyö, erityisesti ympäristölupavelvollisten laitosten tarkastaminen on viranomaisvalvontaa, jota voivat tehdä vain virkasuhteessa olevat henkilöt, jotka on toimialan toimintasäännössä mainittu. Projektityyppiset valvontakeinot, kuten toimialakohtaiset kyse-lyt ja teollisen toiminnan selvitykset sopivat myös harjoittelijoiden tehtäviksi. Toisaalta projektien ohjaus ja tarvittavien virkavastuulla tehtävien valvontatoimenpiteiden loppuun saattaminen sitoo myös vakituisen henkilöstön resursseja.

Kuntien ympäristövalvontayksiköt raportoivat ja tallentavat lupa- ja valvontatietoja myös valtion tietojärjestelmiin, mikä vie aikaa. Lisäksi uusien järjestelmien kehittämiseen osallistuminen ja opetelu on vienyt ja tulee jatkossakin ottamaan oman työpanoksensa, mutta sitä pidetään tärkeänä.

Vuodesta 2016 alkaen valvontatoimenpiteiden laskutuksesta huolehtiminen on myös vaatinut työ-aikaa. Kunnan taloudellisen tilanteen vuoksi maksullisuus ei kuitenkaan näytä lisäävän käytettävissä olevia valvontaresursseja, kuten lakimuutoksen tavoitteena oli.

Valvonnassa pitää varautua yllätyksellisiin ja poikkeuksellisiin tapahtumiin, työläisiin hallintopakomenettelyihin ja jopa ympäristöriskosten asiantuntijatehtäviin, jotta asioiden käsittely voitaisiin toteuttaa joutuisasti ja laadukkaasti hyvän hallinnon edellyttämällä tavalla. Pieni työyksikkö on haa-

voittuva, eikä nykyiset valvontaresurssit mahdollista juurikaan joustoa tilanteissa, joissa vaaditaan yllättäen tavanomaista suurempaa työpanosta.

On myös otettava huomioon valvonnan jatkuvuuden turvaaminen henkilöstön vuosilomien, muiden vapaiden ja yllättävien poissaolojen aikana. Valvonnan resurssien väliaikaiset kaventumat eivät saisi halvaannuttaa varsinaista perustehtävää olennaisesti.

Valvontatyössä noudatetaan terveysviranomaisten suosituksia ja otetaan pandemiasta aiheutuvat terveysriskit huomioon tehtävien ajoituksen ja työtapojen suunnittelussa. Myös muusta työturvallisuudesta huolehditaan ja pyydetään tarvittaessa virka-apua poliisilta, vaikka siitä aiheutuukin kustannuksia tästä vuodesta alkaen.

4.2 Valvonnan maksullisuus

Hyvinkään kaupungin ympäristölautakunta on 25.10.2018 hyväksynyt ympäristönsuojeluviranomaisen maksutaksan (57 §) ja maa-ainestaksan (56 §). Ne ovat nähtävillä ympäristönsuojelun internetsivuilla. Taksan tarkistamistarpeen arviointi tehdään vuosittain käsittelykustannusten perusteella.

Valvontasuunnitelman ja ohjelman mahdollistama ympäristönsuojelulakiin perustuva valvonnan maksullisuus on ollut käytössä vuodesta 2016 alkaen. Jätelain muutos, joka tuli voimaan 1.1.2018, mahdollisti myös jätelain säännöllisen valvonnan maksullisuuden. Valvontamaksuja voidaan periä säännöllisen valvonnan lisäksi myös eräistä muista ympäristönsuojelulain ja jätelain valvontatehtävistä.

Ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukaan maksullisia suoritteita ovat ympäristölupahakemuksen, ympäristönsuojelulain mukaisten ilmoitusten ja eräiden muiden ympäristönsuojelulain mukaisten asioiden käsittely, kuten toimintojen rekisteröinti ympäristönsuojelun tietojärjestelmään ja tarkkailusuunnitelman hyväksyminen. Myös lupamääräyksissä vaadittujen tarkkailuraporttien tarkastamisesta on voitu periä maksu. Maksu voitaisiin periä myös rikkomusten hallinnollisten täytäntöönpanokeinojen yhteydessä tehdystä tarkastuksesta. Samoin hallintopakkomennettelyyn kuuluvat tarkastukset olisivat maksullisia. Lupahakemusten tai ilmoitusten käsittelyyn kuuluvista tarkastuksista peritään maksu osana luvan tai ilmoituksen kokonaismaksua.

Myös maa-ainestaksassa on erikseen lupataksa ja valvontataksa. Maa-aineslupien valvontataksa perustuu maa-ainesten ottamisalueen laajuuteen ja maa-ainesten vuosittaiseen keskimääräiseen maa-ainesten ottomäärään. Valvontamaksu peritään joka vuosi. Jos toiminnanharjoittaja on tammikuun 15. päivään mennessä ilmoittanut, ettei kyseisenä vuonna lupakohteessa ole tarkoitus ottaa maa-aineksia, peritään ainoastaan ottamisalueen pinta-alaan perustuva käsittelymaksu. Maa-aineslupa ja ympäristölupa voidaan käsitellä samassa menettelyssä ja ratkaista yhdellä päätöksellä. Yhteisluvan valvonnasta perittävät maksut perustuvat maa-ainestaksan ja ympäristönsuojelulain mukaisiin valvontamaksuihin. Maa-ainesten kotitarveoton valvonnasta ei peritä valvontamaksua.

4.3 Valvontayhteistyö muiden viranomaisten kanssa

Uudenmaan ELY-keskus

Hyvinkään kaupungin alueella on noin 10 sellaista laitosta tai toimintaa, joiden ympäristöluvan noudattamisen ensisijainen valvontavastuu on Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella (ELY-keskus). Näille toimintoille luvan on myöntänyt valtion ympäristölupaviranomainen. Valvonnan vastuutaho määräytyy lainsäädännössä määritellyn toiminnan laajuuden ja vaikutusten perusteella (YSL 31 §, YSA 5, 7 §).

Toimintojen paikallistason asiantuntijoina Hyvinkään ympäristöpalvelun viranhaltijat tekevät valvontatarkastuksia yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa myös kohteisiin, joissa päävastuullinen valvontaviranomainen on ELY-keskus. Suuri osa ELY-keskuksen Hyvinkäällä valvomista toiminnoista

kuuluu jätteiden hyödyntämisen ja käsittelyn toimialaan, mutta mukana on myös muita teollisuuslaitoksia sekä esim. moottori- ja ampumaurheiluradat. Mikäli näistä toiminnoista aiheutuu äkillisiä ympäristöhaittoja, laitoksille voidaan kaupungin ympäristöpalvelun toimesta tehdä myös omia tarkastuskäyntejä. Jokaiselle ELY-keskuksen valvomalle ympäristöluvanvaraiselle laitokselle on nimetty yhteyshenkilö Hyvinkään ympäristövalvonnasta. Valvontayhteistyötä tehdään myös pilaantuneiden maa-alueiden puhdistamisasioissa ja onnettomuustilanteissa. Myös ELY-keskuksen valvontakohteista saapuvat vuosiraportit ja pilaantuneita maita koskevat raportit tarkastetaan Hyvinkään ympäristöpalvelussa. Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa koostuu paitsi tarkastuksista, myös lausuntojen antamisesta, valvontailmoituksista ja teemaryhmien neuvottelutapaamisista. ELY-keskukselta pyydetään lausunto kaikista pohjavesialueelle sijoittuvista lupahakemuksista.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Etelä-Suomen aluehallintovirasto (AVI) toimii lupaviranomaisena toiminnoissa, joissa valtiolla on toimivalta myöntää ympäristölupia. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen antaa AVI:lle antaa lausuntoja ympäristölupahakemuksista sekä ympäristölupien rauettamisesta.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen kanssa on paljon yhteistyötä liittyen vaarallisten kemikaalien varastointiin, erityisesti maanalaisten öljysäiliöiden rekisterin ja valvonnan toteuttamiseen. Öljyvotojen onnettomuustilanteissa tarvitaan usein yhteistyötä. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (TUKES) kanssa ja osallistutaan viraston tarkastuskäynneille.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos

Yhteistyö Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen kanssa on viime vuosina kovasti lisääntynyt vuosittaisina yhteistyötapaamisina ja koulutuspäivinä. Esitutkintapyyntöjä on Hyvinkäällä tehty suhteellisen vähän, sillä isoja ympäristöonnettomuuksia tai tahallisia ympäristörikoksia ei ole tapahtunut. Vähäiset laiminlyönnit on kehoitettu korjaamaan yleensä ympäristövalvonnan toimesta. Poliisilla on mahdollisuus antaa sakkoa vähäisistä ympäristörikkeistä, mikä voisi tuoda nopeutta pienien rikkomusten käsittelyyn. Tarvittaessa poliisilta pyydetään virka-apua tarkastuskäynnin turvallisuuden varmistamiseksi.

Kaupungin muut viranomaiset

Monenlaista valvontayhteistyötä tehdään Hyvinkään kaupungin muiden viranomaisten kanssa, erityisesti rakennusvalvonnan, terveysvalvonnan ja kaavoituksen kanssa. Rakennusvalvonnalle annetaan pyynnöstä lausuntoja yksittäisistä rakennuslupahakemuksista ja kaavoitukselle kaavahankkeista. Kunnan kaavoitus-, rakennusvalvonta-, terveydensuojeluviranomaisen kanssa tehtävä yhteistyö on osa Hyvinkään ympäristökeskuksen sisäistä toimintaa. Yhteistyöhön sisältyy molempipuolista asiantuntija-apua, yhteisiä tarkastuksia ja lausuntoja, joista lakisääteisiä ovat ympäristöterveydenhuollolta ympäristölupien ja vesihuoltolain vapautuspäätöksiä varten pyydetävät lausunnot.

Jätehuoltoviranomaisena toimii jätelautakunta Kolmenkierto, joka toimii 13 kunnan yhteislautakuntana. Isäntäkuntana on Hämeenlinnan kaupunki. Jätehuollossa toimii yhteistyössä kaikkiaan kolme eri toimijaa, jotka ovat kuntien yhteinen jätelautakunta, kuntien omistama jäteyhtiö Kiertokapula Oy ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, jolle kuuluvat valvontatehtävät. Jätehuoltoviranomaisen tehtäviä ovat yleisten jätehuoltomääräysten antaminen, jätehuoltomääräyksistä poikkeamispäätökset, jätetaksan hyväksyminen, jätemaksupäätökset ja maksujen perintä, jätteenkuljetusjärjestelmäpäätökset, jätteenkuljetuksen seuranta, jätteenkuljetusrekisterin pitäminen ja yhdyskuntajätehuollosta poikkeamispäätökset.

Lupamenettelyjen yhteensovittaminen

Laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta (764/2019) hyväksyttiin 19.6.2019 ja se tuli voimaan 1.9.2020. Lain tavoitteena on sovittaa yhteen ja jouduttaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä. Lakia sovelletaan ympäristönsuojelulain (527/2014), ve-

silain (587/2011), maa-ainelain (555/1981), kaivoslain (621/2011), luonnonsuojelulain (1096/1996), maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) sekä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) mukaisen lupa-asian käsittelyyn. Yhteensovittavia viranomaisia ovat AVI ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. AVI toimii ko. viranomaisena, jos yhteen sovitettavana on vesilain mukaisen luvan tai sellaisen ympäristönsuojelulain mukaisen luvan käsittely, jonka se ratkaisee. Kaikissa muissa tapauksissa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on yhteensovittava viranomainen.

Hakijan on pyydettävä lupamenettelyjen yhteensovittamista ennen kuin lupahakemuksesta kuulutetaan. Lupahakemukset on toimitettava viranomaisille sähköisesti. Sitä, miten usein uusi yhteensovittamismenettely soveltuu hankehakemuksien käsittelyyn ja ovatko yritykset kiinnostuneita käyttämään kyseistä menettelyä, on tässä vaiheessa vaikea ennustaa.

4.4 Tiedonhallintajärjestelmät

Valvonta-asioihin kuten muihinkin asioihin liittyvä lähtevä ja saapuva posti merkitään kirjaamon ylläpitämään asian- ja asiakirjahallintajärjestelmään (Tweb), josta voidaan tarkistaa lupa-asian kaikki käsittelyvaiheet. Asiakirjat tallennetaan/arkistoidaan tällä hetkellä sekä sähköisinä (Tweb) että paperisena. Sähköistä arkistointia ei ole hyväksytty, mikä olisi yksi tärkeimmistä kehittämis-kohteista.

Lupa- ja valvontatietoja tallennetaan tarkemmin ympäristövalvonnan omiin sähköisten seuranta-kansoiden taulukoihin, joista kattavin on ns. VALVO-taulukkokonaisuus, josta voidaan laskea myös erilaisia seurannan tunnuslukuja. Yksittäiset neuvonta- ja valvontatapahtumat merkitään ai-noastaan VALVO-taulukkoon palvelutapahtuminen laskentaa varten. Tietoja tallennetaan valvojien toimesta. Valvontakohdetaulukot on tarkoitettu viranomaiskäyttöön.

Hyvinkään kaupungilla on oma paikkatietojärjestelmä nimeltään OILI, jonka kautta jaetaan laajasti erilaisia karttoja sekä teema- ja rekisteritietoja. Palvelusta voi hakea osoitteita, kiinteistöjen omistajatietoja ja katsella kootusti paikannettuja dokumentteja. OILI-palvelussa on useita valvontatyötä tukevia teema-aineistoja mm. maa-ainosalueet, pohjavesialuetiedot, suojelualuetiedot, ympäristönsuojelumääräysten mukaiset alueet, kasvillisuus- ja eläimistötietoja, maaperäkartoja, melualueita, rajoitusalueita, vedenottamot ja niiden suoja-alueet yms.

Ympäristönsuojelun valvonnassa hyödynnetään myös valtion ympäristöhallinnon erilaisia tietojärjestelmiä, kuten Suomen ympäristökeskuksen ympäristötieto- ja karttapalvelu ns. "Avoin tieto". Maa-ainesten ottamisen ja vaikutusten seuraamiseksi on perustettu valtakunnallinen NOTTO-tietojärjestelmä, johon toiminnanharjoittajat lähettävät vuosittain tiedot mm. ottomäärästä ja pohjavesitarkkailusta. Ympäristölupa-, rekisteröinti- ja osa ilmoitusvelvollisista laitoksista merkitään valtakunnalliseen YLVA-ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, jonne toiminnanharjoittajia kannustetaan tallentamaan laitoksen lupamääräysten mukaisia tarkkailutietoja. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset luovat alueensa kohdetiedot ja täydentävät laitoksien puuttuvat tiedot sekä NOTTO-että YLVA-järjestelmään.

Ympäristöpalvelussa otettiin vuonna 2018 käyttöön sähköinen ns. Lupapiste-palvelu, jonka kautta lupahakemusten käsittely on asiakkaille näkyvämpää. Lupaprosessiin liittyvät asiakirjat, mukaan lukien lausunnot, muistutukset ja vastineet tallentuvat järjestelmään kokonaisuudeksi. Lupapiste-palvelun jatkosta on kuntien yhteishankintaprosessi käynnissä.

Tällä hetkellä on tärkeää osallistua uusien sähköisten lupakäsittelyjärjestelmien kehitystyöhön (esim. kuntadigi, sähköisen lupa-asioinnin hanke sekä luvat ja valvonta -hanke) ja varautua uuden järjestelmän käyttöönottoon vuodesta 2021 alkaen.

4.5 Henkilöstön koulutus

Valvontahenkilöstön jatkuvalla ja monipuolisella koulutuksella on tärkeä merkitys tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan valvonnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä. Tavoitteena on ennen kaikkea tuntee ja osata soveltaa keskeistä lainsäädäntöä valvonnan eri osa-alueilla ja hallintoprosesseissa mm. hallintopakomenettelyn eteenpäin viemiseksi tai tarvittaessa tutkintapyynnön tekemiseksi. Asiakastyössä tarvitaan hyvää viestintätaitoa ja kiperissä tilanteissa erinomaista neuvottelutaitoa.

Henkilöstölle tehdään vuosittain koulutussuunnitelmat ja niiden toteutumista seurataan. Tarkoituksena on kohdentaa koulutus osa-alueille, jotka tukevat henkilökunnan erikoistumista. Lainsäädäntöuudistukset edellyttävät koulutusta ja perehtymistä uusiin säädöksiin, mikä otetaan huomioon koulutussuunnittelussa ja työaikaresurssien arvioinnissa.

Tarkastuskäyntien työturvallisuusasiat, kuten väkivallan uhka, onnettomuuksien ehkäisy työmailla ja tehtaissa sekä altistuminen kemikaaleille, pölylle, melulle, ovat myös tärkeitä koulutusaiheita, jotka ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Viime aikoina on korostunut tartuntatautien vaara valvontatyössä.

5 Valvontakohteet

5.1 Lupavelvolliset kohteet (YSL ja MAL)

Ympäristönsuojelulaissa (YSL 27 §) on määritelty yleinen luvanvaraisuus. Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan, josta säädetään liitteen 1 taulukossa 1 ja 2, on oltava lupa (*ympäristölupa*). Ympäristölupa on lisäksi oltava:

- 1) toimintaan, josta saattaa aiheutua vesistön pilaantumista
- 2) jätevesien johtamiseen, josta saattaa aiheutua ojan, lähteen tai noron pilaantumista;
- 3) toimintaan, josta saattaa ympäristössä aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain tarkoittamaa kohtuutonta rasitusta.

Myös pohjavesialueella sijaitseva vähäisempi toiminta voi tarvita ympäristöluvan (YSL 28 §).

Hyvinkään ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia ympäristöluvalla toimivia laitoksia tai toimintoja on noin 30. Muutama lupahakemus on vireillä tai valitusviranomaisen käsittelyssä. Hyvinkään kaupungin alueella on myös valtion lupa- ja valvontaviranomaisten (AVI, ELY) toimivaltaan kuuluvia lupakohteita noin 10. Niiden ensisijainen valvontavastuu on valtion valvontaviranomaisella ELY-keskuksella. Lupavelvollisten laitosten lisäksi suunnitelmalliseen kuuluvat myös laitokset ja toiminnat, jotka on hyväksytty rekisteröinti- tai ilmoitusmenettelyllä. Näitä on noin 20 kohdetta.

Maa-ainesten ottamistoiminnan lupavelvollisuudesta säädetään maa-ainelain 1 ja 2 §:issä. Hyvinkäällä voimassa olevia maa-ainelupia ja yhteislupia on noin 15. Vireillä on muutama lupahakemus, joista kaikki ovat kallionlouhintaa liittyviä ns. yhteislupahakemuksia.

Maa-ainesten kotitarveottaminen (MAL 23 a §) edellyttää ilmoituksen tekemistä, mikäli maa-aineksia otetaan enemmän kuin 500 m³. Hyvinkäällä on harvoin ilmoitettu kotitarveotoista.

5.2 Ympäristönsuojelulain perusteella ilmoitusvelvolliset ja rekisteröitävät toiminnot

Vuoden 2019 alusta tuli voimaan ympäristönsuojelulain muutos (1166/2018), jossa säädettiin laitosluetteloon kuuluvien toimintojen luvanvaraisuuteen lisää kevennyksiä mm. useiden luvanvarainten toimintojen siirtämisestä rekisteröinti- tai ilmoitusmenettelyyn, jos toiminta ei sijaitse pohjavesi-

alueella. Ns. yleiset ilmoituksen varaiset toiminnot ja rekisteröidyt toiminnot ovat pysyviä ja siten niiden määräaikaistarkastukset voidaan ottaa valvontaohjelmaan.

Yleiset ilmoituksen varaiset laitokset on lueteltu ympäristönsuojelulaissa liitteessä 4, jossa on lueteltu ilmoituksen varaisista toiminnoista: pienet sahat, kemikaalivarastot, koneellisen kullankaivu-toiminnot, elintarvike- ja rehuteollisuuslaitokset, eläinsuojat, auto- ja konevarikot, ampumaradat, eläintarhat ja huvipuistot (YSL 115 a §). Edellä luetellut toiminnot voivat aloittaa ilmoituksen jättämisestä 120 päivän kuluttua, johon mennessä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on tehtävä päätös. Ilmoitusten käsittely ei eroa lupaprosessista. Lisäksi lain muutoksesta seurasi, että aiemmin Ely-keskuksen valvontavastuulla olleet eläinsuojat (2 kpl) siirtyivät vuoden 2019 alusta kunnan vastuulle.

Rekisteröityjä toimintoja on Hyvinkäällä yli kymmenen. Valtioneuvoston toimialakohtaisissa asetuksissa on säädetty eräistä toiminnoista, joihin ei tarvita ympäristölupaa, jos ne eivät sijaitse tärkeällä pohjavesialueella. Rekisteröitävistä toiminnoista riittää vain ilmoitus ympäristönsuojeluviranomaiselle ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkitsemistä varten (YSL 116 §). Näitä toimintoja ovat mm. nestemäisten polttoaineiden jakeluasemat, asfalttiasemat, kiinteät betoniasemat, betonituote- tehtaot, polttoaineteholtaan alle 50 MW:n energiantuotantoyksiköt, kemialliset pesulat ja orgaanisia hiilivetyjä käyttävät laitokset, kuten maalaamot. Hyvinkäällä on rekisteröity polttonesteiden jakelu- asemia, lämpökeskuksia, betoniasema ja kemiallinen pesula.

Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 118 §). Ilmoituksen perusteella tehdään viranhalti- japäätös, joka sisältää erilaisia määräyksiä, joiden noudattamista valvotaan. Esimerkiksi yleisötilai- suuden melumittaukset tarkistetaan ja arvioidaan toiminnan vaikutukset, jotka otetaan huomioon seuraavan vuoden päätöksessä. Hyvinkään kaupungin ympäristönsuojelumääräykset ovat selkeyt- täneet sallittavia toiminta-aikoja ja paikkoja. Näin ollen määräykset ovat vähentäneet meluilmoitus- ten ja niiden perusteella annettujen päätösten määrää.

Meluilmoitukset koskevat pääasiassa maarakentamista, muuta rakentamista tai erilaisia ulkoilma- tapahtumia. Työmaakohteilla ja yleisötapahtumissa tehdään tarvittaessa tarkastus. Tarkastukset keskitetään toimintoihin, joiden melupäästöistä aiheutuu usean päivän kestävä haittaa.

Koeluonteisesta lyhytaikaisesta toiminnasta, joka vakiintuneena toimintana edellyttäisi ympäristö- lupaa tai sen muutosta, voi lyhytaikaisena riittää vain ilmoitus ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 119 §). Ilmoitus on tehtävä toiminnasta, jonka tarkoituksena on vaikutusten tai käyttökelpoi- suuden selvittämiseksi kokeilla raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää, puhdistus- laitetta taikka hyödyntää tai käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti. Koeluonteinen toiminta tar- kastetaan tarvittaessa.

Poikkeuksellisesta tilanteesta, josta aiheutuu päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa tai aiheutuu erityisiä toimia jätehuollossa, on ilmoitettava valvon- taviranomaiselle (YSL 120 §). Tällaisia tilanteita voivat olla onnettomuus, tuotantohäiriö tai raken- nelman tai laitteen purkaminen. Näissä tapauksissa tehdään tarvittaessa tarkastus.

5.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta

Haja-asutusalueen jätevesistä säädetään ympäristönsuojelulaissa ja valtioneuvoston asetuksessa (Asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla, ns. hajajätevesiase- tus (157/2017)). Myös Hyvinkään kaupungin ympäristönsuojelumääräyksiä jätevesien käsittelystä on noudatettava. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee valvoa toimialueellaan, ettei haja- asutuksen jätevesistä aiheudu ympäristön pilaantumista.

Jätevesijärjestelmien saneeraukset ovat vähentyneet sen jälkeen, kun vesihuoltoalueita toteutet- tiin. Haja-asutusalueen jätevesisuunnitelmia käsitellään nykyisin rakennusvalvonnassa vuosittain 5-10, joista puolet on vanhojen rakennusten korjausrakentamiseen liittyviä.

Pohjavesialueilla ja alle 100 metrin etäisyydellä vesistöistä sijaitsevien rakennusten jätevesijärjestelmien tuli täyttää 31.10.2019 mennessä ympäristönsuojelulaissa ja hajajätevesiasetuksessa jäteveden käsittelylle asetetut vaatimukset. Kiinteistönhaltijan oli mahdollista hakea ympäristönsuojeluviranomaiselta poikkeamista jätevesien käsittelyvaatimuksista enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Hakemuksia saatiin vain muutama ja niille voitiin myöntää määräaikainen poikkeaminen. Sen sijaan ranta- ja pohjavesialueiden ulkopuolella sijaitsevat jätevesien käsittelyjärjestelmät on uudistettava lakisääteiset puhdistusvaatimukset täyttäväksi vasta kiinteistön remontin yhteydessä. Itsessään selvää pitäisi olla, että jätevesistä ei saa ennen remonttiakaan aiheutua vesistön kuormitusta. Jätevesihaittaepäilykset tarkastetaan ja tarvittaessa kiinteistönhaltijaa kehoitetaan korjaamaan jätevesien käsittelyä. Ympäristövalvonnan resurssit eivät kuitenkaan riitä jätevesien aktiiviseen valvontaan ja siksi kiinteistöjen jätevesivalvontaa ei suunnitella tarkemmin tässä yhteydessä.

Lannan käsittelystä ja pienistä eläinsuojista tehdään suhteellisen usein haittailmoituksia. Hyvinkäällä on useita hevostalleja. Hevostilojen ympäristönsuojelun valvontaprojekteja on toteutettu vuosina 2004 ja 2015. Kaikilla talleilla ei ole vielä koskaan käyty. Hevostallien systemaattista valvontaa on suunniteltu jatkaa, mikäli sopiva harjoittelija voidaan saada mukaan projektiin.

Rakennus- tai toimenpideluvan käsittelyn yhteydessä valvotaan uusien hevostallien ym. eläinsuojien ja tarhojen asianmukaisuutta yhteistyössä rakennusvalvonnasta, eläinsuojelusta ja terveysvalvonnasta vastaavien tarkastajien kanssa. Valvontaa toteutetaan myös ns. nitraattiasetuksen (1250/2014) valvomiseksi. Asetuksen mukaan lantapattereista/aumoista tulee tehdä ilmoitus ympäristöpalveluun. Asetuksessa on ehtoja mm. lannan levitykselle, jota valvotaan myös maatilojen tukijärjestelmään kuuluvien maataloustarkastuksien yhteydessä. Hyvinkäällä on iso kanala ja vain kaksi isoa karjatilaa. Ne ovat ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaohjelmaan kuuluvia kohteita.

Pilaantuneista maa-alueista tulee ilmoittaa ja niiden käsittely edellyttää ympäristölupahakemuksen tai kunnostussuunnitelman hyväksymistä. Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostaminen kytkeytyy usein myös pohjavesien suojeluun. Uudenmaan ELY -keskus tekee pilaantuneen maa-alueen puhdistamista koskevat päätökset, joissa annetaan määräyksiä puhdistamisen toteuttamisesta. Sen sijaan Pirkanmaan ELY-keskus on vastaa puhdistusprojekteista.

Ympäristöpalvelu vastaa paikallisvalvonnasta sekä usein riskikohteen historiatietojen keräämisestä. Ympäristöpalvelu edistää pilaantuneiden maa-alueiden selvittämistä ja puhdistamista sekä seuraa tiiviisti hankkeiden tuloksia. Hyvinkään kaupungin omistamilla pilaantuneilla kiinteistökohteilla ympäristöpalvelu toimii myös asiantuntija-apuna. Öljysuojarahaston ja valtion tuen avulla on käynnistetty tutkimus- ja kunnostushankkeita, joilla on tehostettu vanhojen öljyllä pilaantuneiden alueiden kunnostustarpeen selvittämistä ja alueiden kunnostamista myös Hyvinkäällä.

Pilaantuneita tai pilaantuneeksi epäiltyjä maa-alueita on Hyvinkäällä lähes 170. Näistä kolmasosa on kunnostettu, kolmasosassa kunnostus on edelleen kesken tai kohteessa jatketaan pohjaveden tarkkailua varsinaisen kunnostuksen jälkeen. Loput kohteista ovat toimintahistoriansa perusteella riskikohteita, joita ei ole vielä edes tutkittu.

Otsonikerrosta heikentävien aineiden ja fluorattujen kasvihuonekaasujen käytön valvontaviranomaisia ovat myös kuntien valvontaviranomaiset, joiden tulee valvoa em. aineiden käyttöä ja koko kemikaalilain noudattamista muun valvonnan yhteydessä. (YSL 166, 167 §)

Haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen eli ns. VOC-asetuksen (64/2015) mukaisia valvontakohteita (maahantuojia tai valmistajia) on tällä hetkellä vain muutama. VOC-päästöjä aiheutuu eräiden maalien ja lakkojen sekä ajoneuvojen korjausmaalaustuotteiden käytöstä.

Riskitoimintojen valvontaa suoritetaan lisäksi ei-ympäristölupavollisissa laitoksissa ja kohteissa, jotka ovat olleet mukana yritysten riskikartoituksissa ja joiden toiminnan arvioidaan aiheuttavan ympäristön pilaantumisen vaaraa. Valvontaohjelmassa on myös muutama ns. riskitoimintokohte.

Hyvinkään kaupungin ympäristönsuojelumääräysten (kvalt 23.10.2017 § 107) perusteella valvottiin asioihin kuuluu mm. jätevesien käsittely, pölyn- ja meluntorjunta, vesien- ja ilmansuojelu ja kemikaalien käsittely. Esimerkiksi pölyämistä aiheuttavien lehtipuhaltimien käyttöä on rajoitettu

keväisin. Eniten hakemuksia ympäristönsuojelumääräyksistä poikkeamiseen tulee käytöstä poistettujen öljysäiliöiden maan alle jättämiseksi, lähes 10 kappaletta vuodessa.

5.4 Jätelain mukainen valvonta

Laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä, on jätelain (646/2011) 124 §:n mukaan valvontaviranomaisen määrääjain asianmukaisesti tarkastettava. Valvonnassa keskitytään sellaisiin toimintoihin, joissa voi syntyä merkittäviä määriä vaarallisia jätteitä. Vaarallisia jätteitä Riihimäen Fortum Oy:lle vie asiakasrekisterin mukaan vain noin 140 yritystä. Pienimmät yritykset vievät vaaralliset jätteensä todennäköisesti Kiertokapulan vastaanottoaikaan yksityishenkilönä eikä lukumäärä silloin kuvaa koko totuutta. Vaarallisia jätteitä syntyy Hyvinkäällä arviolta noin 200 yrityksessä. Ympäristöpalvelun resurssit riittävät valitettavan huonosti vaarallisten jätteiden valvontaan. Valvontaa tehdään muun valvonnan ohella, pienten valvontaprojektien avulla ja haittailmoitusten perusteella.

Jätteen ammattimaisesta keräyksestä tulee tehdä ilmoitus jätehuoltorekisteriin merkitsemistä varten kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (Jätelaki 100 §). Jätteiden ammattimaisen keräystoiminnan valvonta on myös osa jätelain mukaista suunnitelmallista valvontaa. Tarkastustarpeeseen vaikuttaa toiminnan laajuus, kerättävät jätelajit ja toiminnasta aiheutuva pilaantumisen vaara. Hyötyjättepisteiden ja niiden ympäristön siisteyden valvontakierros toteutettiin roskaantumisen teemavuotena 2019. Tarkastukset tehtiin silloin yhteensä yhdeksään pakkausjätettä keräävään hyötyjättepisteeseen ja kolmeentoista paperinkeräyspisteeseen. Seuraava valvontakierros toteutetaan tämän valvontasuunnitelman jaksolla.

Siirtoasiakirjojen laatimista tulisi ympäristöpalvelun myös valvoa. Velvoite koskee paitsi vaarallisia jätteitä myös rakennus- ja purkujätettä, mutta em. jätelajien siirtoasiakirjojen valvontaan resurssit eivät ole riittäneet eikä siihen ole tulevinakaan vuosina mahdollisuutta.

Jätteen kansainvälisiä siirtoja voidaan jätelain mukaan valvoa kaiken tarkastustoimen yhteydessä.

Roskaantumisen valvontaa (Jätelaki 75 §) ja muuta lupamääräyksiin kuulumatonta jätelain mukaista valvontaa tehdään pääasiassa asukkailta tulleiden ilmoitusten perusteella. Rakennettujen alueiden siisteyskatselmuksia tehdään samanaikaisesti rakennusvalvonnan kanssa. Rakennetun ympäristön epäsiisteys johtuu usein monesta syystä samanaikaisesti kuten ulkovarastoinnista, huonosti hoidetuista rakennuksista ja jätteistä. Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) perusteella epäsiisteysttä voidaan käsitellä kokonaisvaltaisemmin ja siksi rakennetun ympäristön siisteyteen on tehokkaampi puuttua MRL:n mukaisena valvonta-asiana. Jätelain perusteella voidaan puuttua vain jätelajisiin. Kiinteistön omistajaan otetaan ensin yhteyttä puhelimitse ja tarvittavista toimenpiteistä ja niiden toteutusajankohdasta pyritään sopimaan. Tarvittaessa kiinteistöjen haltijoilta pyydetään suunnitelma kiinteistön siivoamisesta ja annetaan siistimiskehoitus. Jos roskaajaa ei saada selville ja siivoaminen olisi kiinteistön omistajalle kohtuutonta, on vastuu alueen siivoamisesta kunnalla.

Jätehuoltomääräysten noudattamista valvovat kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset. Sen sijaan jätehuollon viranomaistehtäviä hoitaa kuntien yhteinen jätelautakunta, nimeltään Kolmenkierto. Kolmenkierto voi myöntää luvan harvennettuun jäteastian tyhjennykseen. Asianomaisen kunnan valvontaviranomaisen tehtäviä ovat jätelain valvominen, valvontamääräysten antaminen laiminlyöntien ja rikkomusten oikaisemiseksi, hallintopakkeinojen käyttö valvontamääräysten tehosteena (esim. uhkasakko), valvonta-asioista päättäminen, valvontaviranomaisille kuuluvien ilmoitus- ja lupa-asioiden käsittely sekä päätösten valvominen. Järjestettyyn jätehuoltoon liittymättömät kiinteistön omistajat kuormittavat vieläkin Hyvinkään ympäristöpalvelua.

5.5 Muun lainsäädännön mukainen valvonta

Vesihuoltolaissa (119/2001) säädetään liittymisvelvollisuudesta vesi- ja viemäriverkostoon vesihuollon toiminta-alueilla. Kiinteistöjen liittymisvelvollisuuden valvonta kuuluu vesihuoltolaitokselle, mutta ympäristönsuojeluviranomainen voi myöntää vapautuksen liittymisvelvollisuudesta (11 §).

Vapautuspäätösten valvonta kuuluu ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ritasjärven vesiosuuskunnan alueen vapautushakemuksia käsiteltiin yli 80 edellisen valvontasuunnitelman aikana. Osuuskunnan alue on laajentunut, mutta uudet alueet eivät ole virallisia vesihuollontoiminta-alueita.

Kemikaalilain (599/2013) mukaista valvontaa tehdään lähinnä valvontaohjelmaan kuuluvien laitosten määräaikaistarkastuksen yhteydessä. Valvontaan kuuluu kemikaalien käyttöolosuhteiden valvonta kemikaaleja käsittelevissä laitoksissa kemikaaleista aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi kemikaalilain sekä REACH-, biosidi- ja POP-asetusten nojalla. (Pysyvät orgaaniset yhdisteet (POP) ovat myrkyllisiä, hitaasti hajoavia kemiallisia yhdisteitä, jotka kertyvät eliöihin ravintoketjussa ja kulkeutuvat kauas päästölähteistä.). Kemikaalivalvontaa ohjaava lainsäädäntö on muuttunut merkittävästi viime vuosien aikana.

Vesilain (587/2011) mukaisia valvontakohteita ovat mm. vesistö rakentamiseen ja ojitusasioihin liittyvät valvontakohteet, tarkastukset liittyen jäteveden johtamiseen toisen ojaan sekä viemärin kunnossapidosta määrääminen. Vesilain valvontaa tehdään yleensä vain haitankärsijän aloitteesta.

Maasto- ja vesiliikenteen, ulkoilulain tai luonnonsuojelun lainsäädännön perusteella valvottavien kohteiden määrä on pieni ja vaihtelee vuosittain. Ympäristölautakunta on myös Hyvinkään kaupungin leirintäalueviranomainen, jonka tehtävät ovat siirretty ympäristöpalvelun johtaville viranhaltijoille. Tilapäisiä leirintäalueita järjestetään tapahtumien yhteydessä ja silloin niistä on tehtävä suunnitelman sisältävä ilmoitus hyväksyttäväksi.

Maisematyö lupa-asiat (Maankäyttö- ja rakennuslaki 128 §) muilla kuin asemakaavoitetuilla tai asemakaavan laatimista varten rakennuskielossa olevilla alueilla on toimintasäännöllä siirretty ympäristönsuojeluviranomaiselle. Valtaosa vireille tulleista hankkeista voidaan katsoa maisemavaiikutuksiltaan vähäisiksi eikä niiden toteuttaminen edellytä maisematyölupaa.

6 Valvonnan toteuttaminen

6.1 Tarkastusvelvollisuus

Valvontaviranomaisen on järjestettävä ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin (YSL 169 §). Ympäristönsuojeluasetuksen 29 §:n mukaan valvontaviranomaisen on suoritettava luvan saaneen toiminnan tarkastus riittävän usein toiminnan seuraamiseksi. Maa-ainesten ottamistoiminta edellyttää myös aloituskokouksen järjestämistä ja lopputarkastusta. (MAA 7 §)

Valvontatyötä ovat mm. toiminnan aloitus – ja lopetuskokoukset, tarkastuskäynnit, luvassa määrättyjen vuosiraporttien tarkistaminen, selvitysten, suunnitelmien ja tarkkailuohjelmien hyväksyminen, projektiluonteiset riskinarvioinnit ja selvitykset sekä valituksiin ja akuutteihin tilanteisiin reagoiminen. Tarkastuksia suorittavat kunnan ympäristöviranhaltijat. Jos luvan on myöntänyt aluehallintovirasto, tarkastuksen suorittaa kuitenkin ensisijaisesti ELY-keskuksen tarkastajat. Kunnan viranhaltijan osallistuminen paikallisena valvontaviranomaisena ELY-keskuksen tarkastuksille on yleensä tarkoituksenmukaista.

Ympäristönsuojelulaissa tarkoitettulla viranomaisella tai sen määräämällä viranhaltijalla on oikeus valvontaa varten mm. saada tarpeellisia tietoja toiminnanharjoittajalta, tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia, suorittaa mittauksia ja ottaa näytteitä, päästä paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan sekä tarkkailla toiminnan ympäristövaikutuksia (YSL 83 §). Valvontaviranomaisen oikeudesta ja velvollisuudesta tehdä tarkastuksia ja saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja on säädetty myös vesilain 14 luvun 3 §:ssä sekä jätelain 122 ja 123 §:issä ja maa-aineslain 14 §:ssä.

Määräaikaistarkastusten ja muiden valvontatarkastusten lisäksi tarkastus on suoritettava seuraavissa lailla erikseen säädettyissä tilanteissa:

- toiminnanharjoittajan, asianosaisten ja muiden vaatimusten vuoksi, jollei tarkastus ole ilmeisen tarpeetonta (YSL 29 §, MAA 7 §)

- jos poikkeuksellisissa tilanteissa aiheutuu päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua välitöntä tai ilmeistä ympäristön pilaantumisen vaaraa (YSL 62 §)
- jos maahan tai pohjaveteen on päässyt ainetta, joka saattaa aiheuttaa pilaantumista (YSL 72 §)
- tarvittaessa toiminnanharjoittajan tekemän ilmoituksen vuoksi (YSA 30 §), kuten toiminnan muutokset, poikkeavat tapahtumat ja onnettomuudet

Lupavalmistelu ja usein myös lausunnon antaminen muille viranomaisille edellyttää paikalla käyntiä, mutta näissä tapauksissa ei ole kyse valvontatarkastuksesta. Lupamääräysten muutoshakemukset, luvan rauettaminen ja luvan peruuttaminen ovat myös asioita, joiden päätösvalmistelun yhteydessä tehdään yleensä valvontatarkastus.

Valvontatyö edellyttää useimmissa tapauksissa paikalla käyntiä. Pandemian aikaan ja sen jatkuessa neuvontapalaverit ja luvan myöntämisen jälkeen järjestettävät aloituskokoukset voidaan järjestää netissä esim. Teams-palaverina. Maa-ainesten ottamisen laajuutta ja yritysten varastointia voidaan ennakkoon tarkastella ilma- ja katunäkymäkuvien avulla ja siten arvioida paikalla käynnin tarpeellisuutta tai sen kiireellisyyttä.

Suunnitelmallista valvontaa on tarkoitus toteuttaa määräaikaistarkastuksin noin 80 kohteessa Hyvinkäällä. Näistä suurin osa, noin 70 kohdetta on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vastuulla. Noin 10 kohdetta on Uudenmaan ELY-keskuksen päävalvontavastuulla. Satunnaisotannalla tai projektiluontoisesti valvotaan jätelaissa (124 §) kunnan valvottavaksi määrättyjä toimintoja mm. sellaista toimintaa, jossa syntyy vaarallisia jätteitä.

6.2 Määräaikaistarkastuksen sisältö

Määräaikaistarkastuksella tarkoitetaan suunnitelmallisesti, määrätyn väliajoin toistuvaa ympäristöluvan, maa-ainesluvan, ilmoituksen varaisen toiminnan tai rekisteröidyn toiminnan valvontatarkastusta. Luvansaaneen toiminnan tarkastuksessa varmistutaan, että toiminta on sellaista kuin hakemuksessa ja luvan kertoelmaosassa on kuvattu, lupamääräyksiä ja säädöksiä noudatetaan, toiminnasta ei aiheudu haitallisia ympäristövaikutuksia ja luvan myöntämisen edellytykset edelleen täyttyvät. Tarkastuksesta ilmoitetaan toiminnanharjoittajalle etukäteen. Määräaikaistarkastuksessa käydään läpi ainakin seuraavat asiat:

- Toiminnan luvanmukaisuus (tuotantomäärät ja – lajit, ottamistoiminnan laajuus, toiminta- ja käyntiajat, raaka- ja polttoaineet, tekniset rakenteet ja teknologinen toteutus, suojarakenteet, määrätyt selvitykset)
- Päästöt ja jätteet (luvanmukaisuus, muutokset ympäristövaikutuksissa, vertailu muihin samantyyppisiin laitoksiin tai päästömääriin, jotka saavutetaan käyttämällä parasta saatavilla olevaa tekniikkaa, varautuminen poikkeuksellisiin tilanteisiin, jätteiden toimituspaikat)
- Päästöjen seurantajärjestelmien toimivuus (esim. öljynerotuskaivojen hälytysjärjestelmän toimivuus)
- Tarkkailut, kirjanpito ja raportointi (vuosiraportin sisältö, käyttö- ja päästötarkkailu, laitteiden toimivuuden ja niiden kunnossapitojärjestelmien toimivuuden tarkastaminen, ympäristövaikutukset ja niiden tarkkailun asianmukaisuus)
- Toiminnan kehityksen arviointi (toiminnanharjoittajan suunnitelmat, lakimuutokset)
- Luvan muutostarve
- Mahdolliset toimintaa koskevat valitukset
- Tarvittavista jatkotoimista sopiminen (määräajan antaminen ja ilmoittamisvelvollisuus toteuttamisesta valvojalle)

Tarkastuskäynneistä laaditaan mahdollisimman nopeasti toiminnanharjoittajalle lähetettävä tarkastuspöytäkirja. Siinä kuvataan edellä lueteltuja asioita. Havaitut puutteet ja sovitut toimenpiteet kirjataan selkeästi ja tarvittaessa otetaan valokuvia. Tarkastuspöytäkirja lähetetään toiminnanharjoittajalle tarvittaessa hyväksyttäväksi ennen allekirjoitusta, etenkin jos tarkastuskäynnillä on sovitut toimenpiteistä ja niiden aikatauluista. Annettujen kehotusten toteuttamista seurataan. Tarkastuspöytäkirjat arkistoidaan laitoksen muiden asiakirjojen yhteyteen ja tallennetaan tiedostoihin.

6.3 Suunnitelmallisen valvonnan kohdentaminen

Ympäristönsuojelun valvonta kohdennetaan ensisijaisesti yrityksiin, joiden toiminnan arvioidaan aiheuttavan suurimman ympäristön pilaantumisen vaaran.

Suunnitelmallista valvontaa eli määräaikaistarkastuksia voidaan toteuttaa ympäristölupavelvollisten, ilmoitustenvaraisten, rekisteröitävien toimintojen ja jätteen keräilyvalvonnassa. Lisäksi vuosivalvontaohjelmaan otetaan mukaan vähintään yksi riskikohteeksi luokiteltu yrityskohde. Ympäristölupavelvollisten laitosten tarkastukset kohdistuvat tiheimmin toimintoihin, joiden ympäristövaikutukset ja riskin todennäköisyys ovat suurimmat.

Kaikki maa-ainesten ottamisalueet kuuluvat myös Hyvinkään ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaohjelmaan.

Sijainti pohjavesialueella ja pohjaveden suojelusuunnitelman arvioidut riskit ovat merkittävien tekijä ja lähtökohta riskin arvioinnille seuraavien toiminnan sijaintiin ja toimintaan liittyvien tekijöiden kanssa:

- päästöjen määrä ja laatu
- päästöpotentiaali
- toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset
- vesistön tai merkittävän luontokohteen läheisyys
- asutuksen läheisyys ja muut häiriintyvät kohteet
- laitoksen ympäristöjohtamisen ja ympäristönsuojelusuunnittelun taso.

Riskinarviointiin vaikuttavat myös yleinen tieto toimialasta ja sen ympäristövaikutuksista, vuosiraportoinnin toteutuminen ja valvontakäyntien tulokset. Myös valitukset toiminnasta, aiemmat viranomais huomautukset ja tapahtuneet ympäristövahingot vaikuttavat valvonnan priorisointiin ja valvontaluokan määrittämiseen. Ympäristöriskit voivat muuttua paitsi laitoksen tuotannon kasvaessa tai prosessien muuttuessa, myös laitoksen ympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Laitoksen valvoja päivittää riskinarvioinnin valvontatarkastuksen yhteydessä. Muilla kuin pohjaveteen liittyvillä perusteilla tarkastustiheyttä voi lisätä tai laskea yhdellä vuodella muissa kuin rekisteröitävissä laitoksissa.

Valvottavat laitokset jaetaan neljään luokkaan:

kerran vuodessa, joka toinen vuosi, kolmen vuoden välein ja viiden vuoden välein tarkastettavat.

Seuraavassa ovat pääperiaatteet valvontaohjelman laitosten valvontatiheydelle:

- Joka vuosi tarkastetaan maa-ainesten ottamisalueilla maa-ainesten ottamis-, louhinta- ja murskaustoiminta
- Joka toinen vuosi tarkastetaan pohjavesialueilla sijaitsevat ympäristölupavelvolliset laitokset.
- Kolmen vuoden välein tarkastetaan pohjavesialueen ulkopuolella olevat ympäristölupavelvolliset laitokset, ilmoituksen varaiset laitokset (esim. eläinsuojat) ja riskikohteiksi arvioidut laitokset
- Viiden vuoden välein tarkastettavia kohteita ovat rekisteröidyt toiminnot (esim. jakeluasemat, asfalttiasemat, pienet lämpökeskukset, betoniasemat ja pesulat).

Uusien lupa- tai rekisteröintivelvollisten toimintojen alkuvaiheessa tehdään lisäksi kontrollitarkastus ensimmäisen raportointivuoden jälkeen.

6.4 Lyhytaikaisen toiminnan ja akuuttien tilanteiden tarkastukset

Eräät ilmoituksenvaraiset toiminnot; kuten meluilmoitusta edellyttävät yleisötilaisuudet, ovat luonteeltaan lyhytaikaista. Näiden toimintojen valvontaa ei ole mahdollista suunnitella etukäteen. Ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta perustuu useimmiten toimenpidepyyntöihin, mutta valvontaa tehdään tarvittaessa myös viranomaisen omasta aloitteesta.

Onnettomuus- ja ympäristövahinkotilanteissa sekä muissa poikkeustilanteissa tarkastus suoritetaan tapahtumapaikalla. Erilaisten akuuttien tilanteiden arvioinnissa ja jälkihoidossa tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Päästöjen laadusta ja vaikutuksista riippuen ollaan yhteydessä Keski-Uudenmaan pelastuslaitokseen, Hyvinkään Veden päivystykseen, Uudenmaan ELY-keskukseen ja TUKES:iin.

Ilmoituksen saadessaan ympäristöpalvelun on selvitettävä muun muassa seuraavat asiat:

- tapahtumapaikka tarkasti
- tapahtumien kulku yleispiirteisesti
- päästöjen laatu, määrä ja laajuus
- päästöjen leviämisen mahdollisuus (tuulen suunta, viemäriinjat, ojat, vesistöt)
- arvio päästöjen vaikutuksista (lähimmät häiriintyvät asuinkiinteistöt, arvokkaat luontokohteet)
- kenelle muille viranomaisille on ilmoitettu.

Uusimmissa maa-aines- ja ympäristöluvuissa on annettu lupamääräykset erityistilanteisiin varautumisesta sekä häiriö- ja onnettomuustilanteiden ilmoittamisvelvollisuudesta ainakin Hyvinkään ympäristöpalveluille ja tarvittaessa Keski-Uudenmaan pelastuslaitokselle.

6.5 Muut valvontakeinot

6.5.1 Raporttien tarkastaminen

Toiminnanharjoittajilta saatujen toiminnan vuosiyhteenvetojen lupamääräysten mukaisuus tarkistetaan. Yritysten velvoitetarkkailut tarkistetaan ja arvioidaan tulosten perusteella tarve lisätutkimuksiin tai mahdollisiin toimenpiteisiin. Tyypillisiä velvoitetarkkailuja ovat pohjaveden, pintavesien, melun ja pölyn säännöllinen tai kertaluonteinen tarkkailu. Prosessien häiriöistä tai onnettomuustilanteista kertovat raportit käsitellään. Ympäristölupapäätöksiin kirjattujen tarkkailumääräysten valvonta on tärkeää toiminnan ja sen vaikutusten seuraamiseksi. Valvontaviranomainen voi tarkkailuraportteihin perustuen päättää ympäristöluvan tarkkailumääräysten muuttamisesta.

6.5.2 Suunnitelmien ja tarkkailuohjelmien hyväksyminen

Meluilmoitusten tai tarkkailuohjelmien hyväksymispäätös (YSL 64 §) ei yleensä edellytä tarkastusta etukäteen. Sen sijaan ilmoitetun toiminnan (esim. murskaus) käynnistyttyä tai yleisötapahtuman aikana tehdään kokemuksen tai riskinarvioinnin perusteella satunnaisesti valvontakäyntejä.

Ympäristölupapäätöksissä edellytetyistä toimintaa, päästöjä tai ympäristövaikutuksia koskevista suunnitelmista, selvityksistä ja tarkkailuohjelmista tekee hyväksymispäätöksen ympäristövalvontapäällikkö laitosalvojan esittelystä.

Jos lupa ei sisällä riittäviä määräyksiä toiminnan lopettamiseksi tarvittavista toimituksista, lupaviranomaisen on annettava tätä tarkoittavat määräykset (YSL 94 §). Tarvittaessa toiminnanharjoittaja velvoitetaan esittämään lopettamissuunnitelma ympäristövalvontapäällikön hyväksyttäväksi.

6.5.3 Projektiluonteinen valvonta

Laitoksia ja toimintoja, jotka eivät ole ympäristöluvanvaraisia, voidaan valvoa ajoittain toteutettavilla projekteilla. Valvontakyselyt ja selvitykset voidaan kohdistaa esimerkiksi tiettyyn toimialaan (esim. korjaamot, eläinsuojat tai biojätteen suurtuottajat), alueeseen (esim. pohjavesi- tai teollisuusalue) tai toimintoon (esim. kemikaalien varastointi, jätevesien käsittely tai jätehuolto). Myös ympäristöpalvelullisia laitoksia voidaan tarkastaa projektiluonteisesti erityisesti silloin, kun lainsäädännössä annetaan uusia, tiettyä toimialaa koskevia määräyksiä tai tällaisten määräysten toimeenpano-aika lähestyy.

Projekteista tiedotetaan toiminnanharjoittajia etukäteen. Projektiin valittavien kohteiden rajaus suunnitellaan ja perustellaan niin, että toiminnanharjoittajien tasavertainen kohtelu toteutuu. Projektien tiedottamiseen liitetään myös ympäristönsuojelun neuvontaa.

Toimintaa koskevia tietoja voidaan pyytää kirjallisesti tai puhelimitse suoritettulla kyselyllä. Lomake voi olla täytettävissä myös internet-sivuilla. Tietojen pyytäminen ja tarkastaminen voidaan antaa harjoittelijan tehtäväksi, mutta jatkotoimenpiteistä päättäminen ja määrääminen kuuluvat viranhaltijalle.

Satunnaisotannalla tai projektiluontoisesti valvotaan etenkin jätelaissa (124 §) kunnan valvottavaksi määrättyjä toimintoja mm. sellaista toimintaa, jossa syntyy vaarallisia jätteitä. Vuosina 2018 ja 2020 on toteutettu satunnaisotannalla autokorjaamojen tarkastuksia 20 kohteessa. Autokorjaamot eivät ole lupa- eikä rekisteröintivelvollisia, mutta niiden toiminnassa syntyy huomattavia määriä vaarallisia jätteitä. Ainakin autokorjaamojen, maansiirtourakoitsijoiden, hevostallien ja hyötyjätepesiteiden valvontaa jatketaan määrääjoin projektiluontoisesti.

Yleisötilaisuuksien järjestämisessä yhteistyötahoja on monia: rakennusvalvonta, ympäristöterveydenhuolto, liikunta- ja kulttuuripalvelu, pelastuslaitos, poliisi sekä tapahtumapaikkojen omistajat mm. kiinteistöyhtiöt. Yleisötilaisuuksien järjestäjille onkin laadittu ohje, joka palvelee myös ympäristöpalvelun valvontatyötä. Ohjeen ajantasaisuudesta tulee huolehtia, mikä toteutetaan toimijoiden yhteisprojektina.

6.5.4 Tarkastukset toimenpidepyynnöstä

Ympäristöhaittaa koskeva toimenpidepyyntö on ilmoitus asiasta, joka aiheuttaa haittaa ympäristössä ja jota asukas pyytää ympäristöpalveluiksikköä selvittämään. Toimenpidepyynnön voi tehdä esimerkiksi roskaantumisesta, savuhaitasta, häiritsevistä melusta tai rakennustyömaapölystä.

Asianosaisilla, yhdistyksillä, kunnalla sekä muilla viranomaisilla on oikeus kirjallisesti panna ympäristön pilaantumista tai luontovahinkoa koskeva asia vireille ympäristölautakunnassa (YSL 186 §). Asianosaisen ilmoitus haitasta otetaan yleensä käsittelyyn jo puhelimitse tulleen ilmoituksen perusteella, jos asia on kiireellinen tai ilmeisen selkeä. Asian ja vaatimusten selkeyttämiseksi asianosaista tulee pyytää myöhemmin laittamaan asiansa kirjallisesti vireille, varsinkin jos valitukset samasta asiasta toistuvat tai asian ratkaiseminen edellyttää lautakunnassa säännösten tulkinnan käsittelyä tai kehotusta joudutaan tehostamaan uhkasakolla tai muulla keinolla. Kirjallisesti vireille tullut asia on pääsääntöisesti käsiteltävä ympäristölautakunnassa ja siitä on annettava valituksenalainen päätös. Ennen päätöstä on valituksen kohteelle varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Yleensä tarkastus tilanteen toteamiseksi on tarpeen. Päätöksiä voidaan selvittää myös mittauksin. Asianosaisia kuullaan ennen päätöksentekoa. Havaitun epäkohdan korjaamiseksi voidaan antaa kehoitus. Nimettömiin ilmoituksiin reagoiminen on ympäristöpalveluiksen harkinnassa. Tarvittaessa valvontaviranomainen panee oma-aloitteisesti ympäristövalvonta-asian vireille.

Jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aihetta olettaa, että toiminnasta aiheutuu merkittävää terveyshaittaa tai muuta merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, on valvontaviranomaisen tarkastettava toiminta tai selvitettävä asia muulla asianmukaisella tavalla (YSL 169 §). Ympäristöpalvelu tutkii ja käsittelee toimenpidepyynnöt kiireellisyys huomioon ottaen niiden saapumisjärjestyksessä. Kiireellisimpänä käsitellään vireillepano- ja toimenpidepyynnöt, jotka koskevat:

- pohjavesialueille sijoitettavaa toimintaa
- vaarallisia jätteitä
- ihmisen terveyteen liittyviä haittoja
- laajalle ulottuvia haittoja, vaikka ne olisivat tilapäisiä.
- haittoja, joiden seurauksena voisi olla merkittäviä edunmenetyksiä

Valituksen tehneen asianosaisen nimeä ei aina tarvitse ilmoittaa toiminnanharjoittajalle tai kiinteistönomistajalle, vaan viranhaltijan oma havainto riittää haitan toteamiseksi. Valvontakäynnistä ei tarvitse ilmoittaa ennakolta toiminnanharjoittajalle, jos käynnin tarkoitus voi vaarantua. Yhteydenotto toiminnanharjoittajaan ja asian tutkiminen yhteistyössä on usein tehokkain tapa edetä asian sel-

vittämisessä. Usein tarvittavista korjaustoimenpiteistä voidaan sopia toiminnanharjoittajan kanssa ja kirjata sovitut asiat neuvottelu- tai tarkastuspöytäkirjaan. Kun valitusasia on käsitelty/ratkaistu, annetaan ilmoituksen/valituksen tekijälle tietoa viranomaisen edellyttämistä toimituksista. Valitusasian käsittelyvaiheet merkitään VALVO-järjestelmään.

6.5.5 Hallintopakkeineet, yksittäiset määräykset ja tutkintapyyntö

Lainsäädännön tai lupamääräysten rikkomisen tai laiminlyönnin käsittely aloitetaan pyytämällä toiminnanharjoittajalta tai tekijältä selvitys hänen toimistaan ja tarkoituksistaan. Mikäli asiat eivät etene neuvottelemalla ja ympäristötarkastajan kehoituksella, ympäristölautakunta voi antaa tarvittavat määräykset ympäristönsuojelulain 184 §:n perusteella. Ympäristölautakunta voi tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään. Ennen hallintopakkeineesta on asianosaiselta kuultava. (YSL 185 §, MAL 14 §)

Myös yksittäinen määräys pilaantumisen ehkäisemiseksi voidaan antaa toiminnanharjoittajalle tai kiinteistön omistajalle (YSL 180 §). Määräys voi koskea toimea tai rajoitusta, toiminnan tarkkailua tai tiedottamista tai valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista. Määräys ei voi koskea luvanvaraista tai rekisteröitävää toimintaa. Määräyksen antamisen tulee aina perustua viranomaisen paikalla tekemään tarkastukseen. Määräyksen noudattamista valvotaan ja kohde kirjataan valvontaohjelmaan tarvittaessa.

Kiireellisissä tapauksissa määräyksen tai toiminnan keskeyttämispäätöksen voi antaa 181 §:n perusteella ympäristövalvontapäällikkö, jolle tehtävä on delegoitu. Asia on silloin tuotava viivyttyä ympäristölautakunnan käsittelyyn.

Ympäristönsuojeluviranomaisella on lakisääteinen velvollisuus tehdä tutkintapyyntö poliisille havaitessaan epäkohtia, joihin voi liittyä rikkomus tai rikos. Tutkintapyyntöön saa jättää tekemättä perustellusta syystä, jos teko on vähäinen (YSL 188 §). Ympäristöasioiden kriminalisoinnista säädetään ympäristönsuojelulain 225 §:ssä, jätelain 147 §:ssä ja rikoslain 48 luvussa.

7 Tiedottaminen ja viestintä

Valvontaan liittyvistä yleisistä asioista tiedotetaan Hyvinkään kaupungin nettisivuilla. Sellaisia asioita ovat esim. tämän valvontasuunnitelman valmistuminen, ympäristönsuojelumääräysten päivittäminen, lupahakemusten sähköisen järjestelmän muutokset, valvontaprojektit ja muut ajankohtaiset asiat. Ympäristönsuojelun omilla nettisivuilla annetaan yleisestä tietoa ympäristönsuojelusta, lakisääteisistä rajoitteista ja velvollisuuksista sekä lupien ja ilmoitusten tarpeellisuudesta ja niiden hakemisesta. Joistakin kuntalaisten arkeen liittyvistä asioista voidaan kirjoittaa kaupungin facebook-sivuille. Facebook-sivut ovat yksi tapa tiedottaa, mutta myös keskustella yleisistä ympäristönsuojelun vaatimuksista, esim. jätteiden lajittelusta tai miten ympäristönsuojelumääräykset rajoittavat autojen pesua pohjavesialueella ja onko valvonta riittävää jne.

Ympäristöviestinnälle voidaan saada lisähuomiota nostamalla esiin jokin ympäristöteema. Vuosi 2019 oli roskaantumisen vähentämisen ja vuosi 2020 pohjaveden suojelun teemavuosi. Suunnittelukaudella ympäristövalvonnan ympäristövalistustyö on tarkoitus keskittää valtakunnallisiin teemapäiviin, kuten Maailman ympäristöpäivään, Suomen luonnon päivään jne. Tiedottamiseen panostetaan paitsi virallisten kanavien kautta, myös sosiaalisen median avulla.

Ympäristöpalvelu laatii yhdessä viestinnän kanssa oman viestintäsuunnitelman, jossa keskitytään myös ympäristövalvonnan kysymyksiin.

Tärkein osa valvontaviranomaisen viestintää on virallisten lupa- ja muihin hallintoprosesseihin kuuluvien asiakirjojen laatiminen ja lupapäätöksien kirjoittaminen. Lupahakemusten ja ilmoitusten viereillä olemisesta ja annetuista päätöksistä ilmoitetaan lain edellyttämällä tavalla kaupungin nettisivuilla ja yleensä myös Aamuposti -lehdessä ellei asia ole merkitykseltään vähäinen yleisen edun

kannalta. Asianosaisille, jotka asuvat hankkeen vaikutusalueella, lähetään aina henkilökohtaiset kirjeet hankkeen vireilläolosta ja mahdollisuudesta antaa muistutuksia tai mielipiteitä asiasta. Myös päätöksen antamisesta lähetetään kirjeet asianosaisille ja muistutuksen tehneille. Lausuntojen pyytäminen muilta viranomaisilta palvelee myös asian tiedottamista. Päätöksen kattavat ja yksiselitteiset lupamääräykset, joiden muotoiluun on viime vuosina panostettu, helpottavat valvontatyötä jatkossa eivätkä johda valvojan ja toiminnanharjoittajan erilaisiin tulkintoihin määrätyistä toimenpiteistä. Päätösten selkeä rakenne, prosessinkuvaus ja päätöksen perustelut edesauttavat asianosaisia ratkaisun ymmärtämisessä.

Valvontatyön kehittämiseen kuuluu myös asiakkaan kohtaaminen paikan päällä tai puhelimesta, jossa korostuu neuvontataidot. Asiakaspalvelun kehittämiseen panostetaan myös jatkossa. Valvontatiimin tavoitettavuus on ollut erittäin hyvä eikä siihen ole tarpeen tehdä muutoksia.

Julkisuuslaki (621/1999) ja tietosuojalaki (1050/2018) ohjaavat myös ympäristönsuojeluviranomaisen tiedottamista ja kaikkea viestintää. Julkisuuslaissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa kansalaisille mahdollisuus vaikuttaa mm. kunnan ympäristönsuojelutyöhön sekä valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvonnan toteutumista arvioidaan osana toiminnan muuta seuranta osavuosikatsauksissa, tilinpäätöksessä ja ympäristöraporteissa. Seurantatiedot kootaan VALVO-taulukoista, jonne erilaiset valvontasuoritteet talletetaan.

Valvontasuunnitelman ja erityisesti valvontaohjelman toteutumisesta laaditaan vuosittain yhteenveto, jossa tarkastellaan toteutunutta valvontaa. Jos tavoitteet eivät ole toteutuneet, on arvioinnissa pohdittava tähän syitä. Lisäksi arvioidaan, kuinka asianmukaisia asetetut tavoitteet ovat olleet, ottaen huomioon alueen ympäristönsuojelun tilanne ja valvontaan osoitetut resurssit. Myös valvontaohjelman painopistealueiden muutostarvetta ja erillisten projektien tarvetta on syytä arvioida. Yhteenvedossa arvioidaan koko suunnitelman päivitystarve lainsäädösten tai resurssien muuttuessa. Tarkasteluun voi kuulua myös arvio neuvonnan, tiedottamisen ja koulutuksen riittävydestä sekä niiden kehittämistarpeista. Myös yhteistyön onnistumista muiden sidosryhmien kanssa voidaan arvioida.

Ympäristölautakunnalle viedään tiedoksi alkuvuodesta kyseisen vuoden valvontaohjelma ja edellisen vuoden valvontaohjelman toteutumisen yhteenveto. Valvontasuunnitelma päivitetään vähintään viiden vuoden välein. Tämän suunnitelman ajantasaisuus tarkistetaan viimeistään vuoden 2026 alussa.

LAINSÄÄDÄNTÖ

Ympäristönsuojeluviranomaista koskevaa julkishallinnon lainsäädäntöä

Kuntalaki (410/2015)

Hallintolaki (434/2003)

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Tietosuojalaki (1050/2018)

Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta (64/1986)

Laki palvelujen tarjoamisesta (1166/2009)

Laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta (764/2019)

Ympäristönsuojeluviranomaista koskevaa ympäristölainsäädäntöä

Ympäristönsuojelulaki (527/2014)

Hyvinkään kaupungin ympäristönsuojelumääräykset laadittu YSL:n nojalla,
(päivitetty kvalt. 23.10.2017 § 107)

Lisäksi ympäristönsuojelulain nojalla annetut asetukset kuten mm.:

Ympäristönsuojeluasetus (713/2014)

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (157/2017)

Valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (1250/2014)

Valtioneuvoston asetus ilmanlaadusta (79/2017)

Valtioneuvoston asetus suurten polttolaitosten päästöjen rajoittamisesta (936/2014)
Valtioneuvoston asetus keskisuurten energiantuotantoyksiköiden ja -laitosten ympäristönsuojeluvaatimuksista (1065/2017)

Valtioneuvoston asetus eräiden orgaanisia liuottimia käyttävien toimintojen ja laitosten ilmaan johdettavien päästöjen rajoittamisesta (64/2015)

Valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista (993/1992)

Valtioneuvoston päätös ampumaratojen aiheuttaman melutason ohjearvoista (53/1997)

Valtioneuvoston asetus nestemäisten polttoaineiden jakeluasemien ympäristönsuojeluvaatimuksista (314/2020)

Valtioneuvoston asetus kiinteään betoniaseman ja betonituotetehtaan ympäristönsuojeluvaatimuksista (858/2018)

Valtioneuvoston asetus asfalttiasemien ympäristönsuojeluvaatimuksista (846/2012)
Valtioneuvoston asetus kivenlouhimojen, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamojen ympäristönsuojelusta (800/2010)

Jätelaki (646/2011)

Jätelautakunta Kolmenkierron jätehuoltomääräykset (12.3.2020 § 16)

Lisäksi jätelain nojalla annetut asetukset, kuten mm.:

Valtioneuvoston asetus jätteistä (179/2012)

Valtioneuvoston asetus eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa ns. MARA-asetus (843/2017)

Valtioneuvoston asetus kaivannaisjätteistä (190/2013)

Valtioneuvoston asetus romuajoneuvoista sekä vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta ajoneuvoissa (123/2015)

Valtioneuvoston asetus sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta (519/2014)

Maa-ainelaki (555/1981)

Valtioneuvoston asetus maa-ainesten ottamisesta 926/2005

Vesilaki (587/2011)

Valtioneuvoston asetus vesitalousasioista (1560/2011)

Vesihuoltolaki (119/2001)

Naapuruussuhdelaki (26/1920)

Kemikaalilaki (599/2013)

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)

Luonnonsuojelulaki (1096/1996)

Ulkoilulaki (606/1973)

Maastoliikennelaki (1710/1995)

Vesiliikennelaki (463/1996)

Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta (383/2009)

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017)